

19. Verlossing

Kerstmis 2007

Wat heeft Kerstmis met het functioneren van de rechtsstaat te maken? Niets! zult u zeggen. De rechtsstaat zoals wij die in Nederland kennen wordt beheerst door allerlei onzinnige beweringen zoals (volgens het nieuws van afgelopen weken): dat het gedwongen rondhangen op school "les" mag heten, dat de belastingdienst het niet leuker kan maken en dat een kilometerheffing voor onze privacy "geen probleem" is. Wij worden dagelijks met de hele en halve leugens van een anti-rechtsstaat geconfronteerd, en het is opvallend met hoeveel opgeblazen retoriek die door onze regering wordt getaleerd; en alom geslikt. Juist de dagelijkse ontkenning van de rechtsstaat deed mij vermoeden dat het antwoord op mijn beginvraag te vinden is in het begrip verlossing. Verlossing speelt in wisselende bewoordingen in het Christendom een centrale rol; althans in de mij bekende christelijke kerkgenootschappen. Of het nu vergeving der zonden, herstel van een verbond, of vervulling der wet wordt genoemd, of dat het gebaseerd is op Joh. 8:36. Maar is de rechtsstaat gericht op verlossing? Niet alleen verlossing van de anti-rechtsstaat, dat zou een al te gemakkelijk antwoord zijn; elk willekeurig begrip kun je van zijn tegendeel willen "verlossen".

Mijn overwegingen brachten mij terug in de tijd. Naar vergaderingen waar alles zogenaamd "vrij" was omdat er geen (of een ongelezen) reglement bestond, met als gevolg: 1e er heerste een onuitgesproken "spookreglement" dat uit de gang van zaken kon worden gedestilleerd (overigens een hoogst amusante bezigheid), 2e, als gevolg van 1, besluitvormingsprocedures die werden toegesneden op de gewenste uitkomst, en 3e het driftig spelen op de man "die de vergadering ophoudt". In verschillende sectoren van de samenleving ben ik dit eigenlijk heel valse schema tegengekomen; niet alleen in de politieke sfeer. Ik ga echter nog verder terug in de tijd: Ooit heb ik de eer gehad om lid te zijn geweest van een literair gezelschap. Een van de bijzonderheden van dat gezelschap was dat er strikte regels golden omtrent de volgorde waarin men commentaar leverde op de bijdragen van de andere leden, op de pauze die na dit commentaar werd ingelast, en op de verdere gang van zaken. Tot en met de wijze waarop men elkaar toedronk aan het eind van de avond. Helaas kan ik daar niet tot in detail op ingaan; wij hingen onze bemoeiingen niet aan de grote klok. Wat bleek mij - en ik heb het sindsdien in mijn leven maar één keer elders (bij een orkestvereniging in Rotterdam) in een vergadering aangetroffen - het bleek dat persoonlijke tegenstellingen erdoor werden geneutraliseerd. Misschien niet altijd vlekkeloos, maar daar gaat het niet om. Essentieel was dat een meningsverschil als vanzelf via de gemeenschappelijke onderwerping aan de regel, naar een onpersoonlijk vlak werd getild. Het heeft op mij een zeer diepe indruk gemaakt. Hier was met recht sprake van verlossing van onze individuele beperktheid. Verlossing van vijandigheid. Een wettelijke regel die daar aan bijdraagt, mag de rechtsstaat waardig worden genoemd. En mag op eerbiediging rekenen. Hier ligt m.i. een ongebruikt ijkpunt voor wetgeving. De oprichter van het literaire gezelschap waar ik op doel, wijdde zich later aan de godsdienst. Een summier biografeer vermeldt dat zijn ruiten bij een socialistisch oproer niet werden ingegooid, en dat hij zijn vrouw op zeer jeugdige leeftijd verloor. Hij overleefde haar 49 jaar en 4,5 maand.

Uw columnist, V.L.